Rónai Mihály András lírai önéletrajza

A költőt alighanem be kell mutatni, hiszen Rónai Mihály Andrást a mai olvasó jobbára csak mint a Népszabadság publicistáját ismeri. Legutolsó verseskötete *(Hirtelen ébredés)* 1967-ben jelent meg. Első verseskötetét *(Első ének*, 1931) itt, Szegeden szerkesztette meg: 1930 őszétől volt az egyetem jogi karának hallgatója, egyszersmind Sík Sándor előadásainak szorgos látogatója, a Délmagyarország cikkírója. Szegedi emlékeit — Móra Ferenc, Radnóti Miklós, Vér György, Bálint Sándor alakját is idézve — a *Vallomások Szegedről* címmel megjelent összeállításban (1983) olvashattuk. De azt is tudni kell róla, hogy nem csak költő, nem csak publicista, hanem műfordító is: Dantét (szonettjait 1943-ban, *Új Élet* című verses regényét 1964-ben), Heinét (Németország, 1956) ültette át magyarra, és tolmácsolta *Nyolc évszázad olasz költészeté*-t (1957). Tavaly adta ki a Szépirodalmi Könyvkiadó költőkről — Janus Pannoniustól Devecseri Gáborig — írott arcképeit *Magyar lant* címmel, most pedig, azonos külsővel, 1932 és 1985 közt született verseinek erősen megrostált *válogatását*.

Címe furcsa: *A késdobáló főműve*. Magyarázatát a keltezetlen bevezető vers nyújtja: a késdobáló a történelem, amely körüldobálva késekkel az emberi alakot, meghatározza formáját. „Rezgő pengék közt most már rezzenetlen, / feszesen állok, őrzöm remekét."

Annyi bizonyos: Rónai Mihály András költészetére a társadalmi és egyéni sors nyomta rá bélyegét. Ezért lesz költészete, mint bevezetőjében maga írja: „Egyetlen, szakadatlan, egymáson áthangzó vonítássá és zenévé." Versben pedig így jellemzi saját líráját: „Költészetem: csak halálordítás." Másutt: „ámde azóta mindenik szavam / jajszó ma is még". Utolsó verseiben is azt írja, hogy kezét holtában is ökölbe szorítja, és őt a „zord múzsa" csókolta homlokon. „Emléketekben úgy őrizzetek meg, / amint öklöm a dörgő égre rázom."

Nem tagadja gyűlöletét azok ellen, akik megölték apját, anyját, öccsét. Az ő emléküket több versben is idézi. Messzibb őseit is, azokat a magyarrá lett zsidó kisembereket, mészárosokat, pékeket, tímárokat, asztalosokat, szűcsöket, akik a magyar vidék földrajzi neveivel asszociálódnak: így villan föl a kötet verseiben Békés, Gyula, Sarkad, Tiszafüred, Eger, Rácalmás, Ócsa neve. „Szeged födeles tanyái / közt csak vendég voltam, bár egy álló évig / múlattam időmet ott ízes magyar szón / részegülve..." 1938-ban *Májusi vihar* című versében még szegedi reminiszcencia hordoz politikai hitvallást:

Szabadság! — súgom.
[Egyetlen zsolozsmám!
S énekelj, orkán, szólalj
[meg, Világ!
hogy tisztán hallják, éles
[síp szavát,
a sóhajt Pesten — s a sorsot
[Dorozsmán.

A magyar vidék mellett nagy élményei külföldi útjai: Firenze, Róma, Párizs... Büszke urbánus: szülőhelye a főváros. „Én itt születtem. Szekfű ízedet / itt kapta ajkam, táltos Szerelem!"

A „disznók", „tetvek", „rühös kutyák" és „gyilkosok" közt csak felesége iránti szeretetét hirdeti, ezt viszont meglepően sok versben. Házassági évfordulóikat többször is versben ünnepli.

Mert nincs e Földön kivüled
[már senkim
— — — — — — — — — — —
kettőnk beszédét mások
[meg sem értik,
a külvilág veszejtő
[rengeteg —
de tüske, inda nem fáj,
[bárha vérzik:
mert én csak tégedet
[szerettelek.
(Vallomás)

A harmincas években, amikor Radnóti is halálra ítéltnek tudta magát, Rónai Mihály Andrást is megsuhintotta a haláltudat *(A börtön falára, A férfikor elé)*. Szintén Radnótival mutatkozó párhuzam: kiállása a spanyol baloldal mellett *(Andalúziai emlék, Madridi rádió, Két háború közt)*. De a halál a fölszabadulás után is foglalkoztatja; még csak 39 éves, amikor már versben néz szembe vele *(Orfeusz és a fenevadak)*, s utána a negyvenedik születésnapjától a hetvenötödikig minden évtizedben latolgatja életének értelmét, életművének jövendő sorsát *(Tihanyi elégia, Negyven, Költő a tengerben, Évről évre, Aetatis suae XLI, Egy július, Magamhoz, Augusztus huszadikán, Citadellai elégia, Hatvan, Toldi estéje, Viviszekció, Halott, Rohanni, Ezredforduló elé, Búcsúzó, Epitáfium)*. Már a bő — de nem teljes — fölsorolás is mutatja, mennyire a halandóság és halhatatlanság körül forognak gondolatai. Fáj neki, hogy gyermeke nincs; nincs, „ki örökítsen"; „csak párod hordja nevedet, s te / hogyha elhallgatsz, nincs tovább"; „nincs, kire, szálljon, ivadék, ez az örökség". Mégis abban bízik:

Magyarország
örököl minket. Én e nép
nyelvén fűztem Dante
[dalába
a Légió vad énekét.
(Az utolsó legionárius)

Olvasójának meg kell fogadnia a költő tanácsát: olvassa egybe, *egyetlen versbe* ezt az egész kötetet. Csak így érthető meg ez a *lírai önéletrajz* a maga jellegzetes, érthető egyoldalúságával együtt.

Péter László

Jugoszlávia

Nyelvi egyenjogúság

A szocialista Jugoszlávia nemzetei és nemzetiségei nyelvének egyenjogú használata szervesen hozzátartozik az alkotmányos jogok következetes valóra váltásához, s lényegbe vágó tényező a testvériség és egység szilárdításában, fejlesztésében. Ezt az álláspontot képviseli a Horvát Kommunisták Szövetsége.

A szövetség központi bizottsága elnökségének a nyelvi egyenjogúságról hozott határozatát a jugoszláv újságok ismertették.

A Horvát Kommunisták Szövetsége KB Elnöksége megállapítja, hogy napjainkban — amikor egyre jobban hangoskodnak a szocialista önigazgatású Jugoszlávia ellenfelei — a nyelvhasználat területén is felerősödött a nacionalista tevékenység. „A horvát nacionalisták most főleg azt a tudományosan bizonyított tényt próbálják megcáfolni, hogy a horvátok, szerbek, crnogorácok és muzulmánok által beszélt nyelv egy nyelv. Ez a nacionalista tevékenység olyan kísérletek formájában is jelentkezik, hogy megtisztítsák a nyelvet számos, már elfogadott szakkifejezéstől, a társadalmi életben és a törvényhozásban meghonosodott fogalomtól, és általában használt szavaktól" — mutat rá a határozat, majd így folytatja:

A Horvát Kommunisták Szövetsége KB elnökségi határozata elítéli a nyelvvel való visszaélést, manipulációt, a nyelv archaizálását, az ország különböző vidékein beszélt horvátszerb, illetve szerbhorvát nyelv közötti különbségek elmélyítésére irányuló kísérleteket, a nemzeti-nemzetiségi türelmetlenség szítását. Végül kötelezi a szövetség minden szervét, szervezetét, egész tagságát, hogy erélyesen lépjen fel a nyelvi kizárólagosság és a nyelvhasználat területén jelentkező nacionalizmus ellen.

Abaújszántótól Santiagóig

Kalandozás irodalomországban

Szívem szerint effféle címet adtam volna annak a most megjelent kötetnek, amelyik a Magyar irodalmi helynevek A-tól Z-ig feliratt került a könyvesboltok polcaira. Félek ugyanis, hogy a gyermekeknek szánt de túl „akadémikus" cégérű munka nem kelti majd fel eléggé a fiatal olvasók érdeklődését — az amúgy nagyszerű — könyv iránt. A szerző, Erős Zoltán vállalkozása úttörő jellegű. Irodalmi földrajzkönyvnek is nevezhetnénk ezt a munkát, amely lexikon címszavakon keresztül ugyan, de távolról sem a lexikális adatok szárazságával kalauzolja el gyermek olvasóit az itthoni és távolabbi magyar irodalmi emlékhelyekre a régi századoktól egészen napjainkig.

Bizony, még az irodalmat ismerő, szerető felnőttek is elbizonytalanodnának, ha megkérdeznék tőlük, hol is található a Kőműves Kelemen balladából ismert „magos Déva vára", vagy a radványi sötét erdő, ahol Bárczi Benőt halva találták? Pedig az irodalmi helynevek ismerete az írói életutak és művek jobb megértésének, teljesebb befogadásának elengedhetetlen részét képezik. Hozzájárulnak ahhoz is, hogy az irodalmi emlékhelyeket megismerve ösztönzést adjanak a hagyományok felkutatásához, ápolásához.

Nagy erénye a Móra Könyvkiadó által kiadott könyvnek, hogy elsősorban az általános és középiskolák tantervi követelményeit szem előtt tartva, azt a célt tűzi maga elé, hogy megbízható iránytűt adjon az érdeklődők kezébe: hol találhatók a térképen — és persze a valóságban — ismertebb íróink, költőink munkásságához kapcsolódó tájak, városok, falvak. Ha nem is teljesség igényével, de mégis megfelelő gazdagsággal sikerült számba venni a kötetben irodalmunk helyszíneit.

Miként is használható ez a könyv? Az első részben adja közre a szerző a magyar irodalom jelentősebb helyneveit, és az azokhoz fűződő hagyományokat. Ezt követik a szomszédos országok idevonatkozó települései, majd Európa és a többi földrész országainak a magyar irodalommal is kapcsolatba került városai következnek. Nyolcszázhatvan földrajzi címszón keresztül több mint félezer szerző alkotásainak helyszínére „utaztatja el" olvasóit a szerző: Abaújszántótól Santiagóig. A kalandos utazásokból számunkra különösen érdekes és izgalmas az a tucatnyi település, amely Csongrád megye irodalmi érdekességeit mutatja be. Szeged irodalomhistóriájával több mint három oldalon ismerkedhetnek meg a fiatal olvasók. Tinódi Sebestyén Szegedi veszedelem című énekétől, a város mai irodalmi folyóiratának, a Tiszatájnak bemutatásáig sok minden helyet kap ebben a fejezetben. Dugonics András, Mikszáth Kálmán, Juhász Gyula, Tömörkény, Móra, Babits, Gárdonyi Géza, József Attila, Radnóti Miklós életének, műveinek szegedi vonatkozásairól ad tömör, hiteles rajzolatot. Tápét külön címszó alatt találjuk, Juhász Gyula versciklusán keresztül bemutatva. Természetesen Makó, Hódmezővásárhely, Szentes irodalmi emlékhelyeit is felsorakoztatja a kötet, sőt Kiszombor, Csengele, Csanádpalota és Ópusztaszer is helyet kapott a címszavak között.

Legalább ilyen izgalmas a kötet legutolsó fejezete is, ahol a legtávolabbi földrészek magyar irodalmi vonatkozásait találjuk. Többek között Dzsardzsilingnél Kőrösi Csoma Sándorról, a törökországi Kütahyanál Kossuth Lajosról is olvashatunk. S hogy az útiélmények minél érzékletesebbek legyenek, a kiadványt több száz fotó és illusztráció teszi még színesebbé.

Nagyban segíti a kézikönyv használhatóságát a név- és helységnévmutató. Aki arra kíváncsi, hogy szülőföldjéhez milyen irodalmi emlékek fűződnek, azt a kötet végén található megyék szerinti csoportosítás kalauzolja. Hazánk irodalmi emlékhelyeinek, múzeumainak csokorba szedett gyűjteménye is megtalálható a mellékletek között.

A magyar irodalmi helynevek A-tól Z-ig mindenekelőtt az általános és középiskolás diákok irodalmi tájékozottságát szeretné teljesebbé tenni, de haszonnal forgathatja ezt a szép és hasznos könyvet minden felnőtt olvasó is.

Rafai Gábor

Kegytárgytolvaj

— Négyévi, fegyházban letöltendő szabadságvesztésre és a közügyek gyakorlásától való ötévi eltiltásra ítélte a Győr-Sopron megyei bíróság Roskó Imre 29 éves győri lakost. Az elítélt még a múlt év nyarán mintegy 300 000 forint értékű kegytárgyat — értékes kelyheket, kereszteket — lopott el a veszprémi Szent László templomból. Zsákmányát, ma sem tudni, milyen okból Győrnél a Dunába dobta. Azóta néhányat sikerült felszínre hozni belőlük, a többségük azonban nem került elő. Roskó Imre más lopásokat is elkövetett részben egyedül, részben társakkal. Az egyes tolvajlásaiban közreműködő társakra 10 hónaptól 20 hónapig terjedő börtönbüntetést szabott ki a bíróság. Valamennyi ítélet jogerős. (MTI)

MI? HOL? MIKOR?

1985. DECEMBER 5., CSÜTÖRTÖK — NÉVNAP: VILMA

A Nap kel 7 óra 16 perkor, és nyugszik 15 óra 54 perkor.
A Hold kel 23 óra 46 perkor, és nyugszik 12 óra 42 perkor.

VÍZÁLLÁS

A Tisza vízállása Szegednél szerdán plusz 150 cm (apadó).

NYOLCVAN ÉVE

született Házi Károly (1905—1957) szabómunkás, a kommunista mozgalom kiváló harcosa. 1930-ban kommunista tevékenység miatt letartóztatták, de bizonyítékok hiányában szabadon bocsátották. 1930 nyarán Moszkvába küldték Lenin-iskolára. Utána Tulában telepedett le, 1932-ben Kercs városában koholt vádakkal letartóztatták, tíz évre ítélték, s csak 1954 októberében térhetett vissza már betegen Magyarországra.

NYOLCVANÉVES

Szabó Vladimir (sz. 1905) kétszeres Munkácsy-díjas festőművész és grafikus, kiváló művész.

KISSZINHÁZ

Délelőtt fél 11 órakor: IV. Henrik — Nyugdíjasbérlet.

MOZIK

Vörös Csillag: délelőtt 10 órakor: Gyermekrablás a Palánk utcában (színes magyar), délután negyed 4 órakor: Vuk (színes magyar rajzfilm), este fél 6 és háromnegyed 8 órakor: Párizs, Texas (színes, m. b. NSZK II. helyár! 14 éven aluliaknak nem ajánlott!).

Fáklya: délután háromnegyed 3, negyed 6 és fél 8 órakor: Gyermekrablás a Palánk utcában (színes magyar).

MTESZ-székház (Kigyó u. 4.): pénteken délután fél 4 órakor: Lúdas Matyi (színes magyar rajzfilm).

ÜGYELETES GYÓGYSZERTÁR

Klauzál tér 3. szám (13/57-es). Este 8 órától reggel 7-ig. Csak sürgős esetben.

BALESETI, SEBÉSZETI ÉS UROLÓGIAI FELVÉTELI ÜGYELET

Ma a balesetet szenvedett személyeket Szegeden az Idegsebészeti Klinika (Pécsi u. 4.) veszi fel, sebészeti és urológiai felvételi ügyeletet a II. Kórház (Tolbuhin sgt. 57.) tart.

ÉJSZAKAI ORVOSI ÜGYELET

Este 7 órától reggel 7 óráig a felnőtt lakosság részére: Szeged, Hunyadi János sgt. 1. sz. alatt. Telefon: 10-100.

GYERMEKORVOSI ÜGYELET

Munkanapokon 13 órától másnap reggel fél 8 óráig, szombaton, vasárnap és munkaszüneti napokon reggel fél 8 órától másnap reggel fél 8 óráig a Lenin krt. 20. szám alatti körzeti gyermekorvosi rendelőben történik a sürgős esetek orvosi ellátása.

FOGORVOSI ÜGYELET

Mindennap este 22 órától reggel 6 óráig, szombaton reggel 7 órától hétfő reggel 7 óráig: Szeged, Zöld Sándor u. 1—3. Telefon: 14-420.

SOS LELKISEGÉLY-SZOLGÁLAT

Mindennap este 7-től reggel 7 óráig. Telefon: 11-000.

TÉVÉ

BUDAPEST 1.

8.55: Tv-torna — (ism.)
9.00: ITV
9.55: Golgota — szovjet filmsorozat — 2. — (ism.)
11.10: Mágia és illúzió a párizsi Olympia Színpadán — francia film — (ism.)
12.10: Richard Strauss: Don Juan — szimfonikus költemény — (ism.)
12.30: ITV
13.00: Képújság
15.15: ITV
16.20: Hírek
16.25: Láncos Miklósok — magyar rövidfilm
16.35: Tizen Túliak Társasága
17.25: Képújság
17.30: Reklám
17.40: Télapó ajándéka
18.20: Télapó a világ körül — francia rajzfilm
18.25: Telesport
18.50: Reklám
19.05: Tv-torna
19.10: Olvassatok mindennap!
19.15: Esti mese
19.30: Tv-híradó
20.00: „Szomszédolás" — Visszavágó — a Magyar Televízió és az Osztrák Televízió Szórakoztató Főosztályának közös műsora
21.35: Hírháttér
22.25: A hét műtárgya
22.30: Tv-híradó 3.
22.40: Himnusz

BUDAPEST 2.

18.25: Képújság
18.30: Anatol házasodik — a pécsi körzeti stúdió Unser Bildschirm című magazinműsorának különkiadása
19.10: Mesterdallamok — (ism.)
20.00: Shock, ami sok — angol képzőművészeti filmsorozat — 8.
21.00: Tv-híradó 2.
21.20: Torun — lengyel rövidfilm
21.40: Transzport — magyar film
23.00: Képújság

BELGRÁD 1.

17.00: Tv-híradó magyarul és szerbhorvátul
17.45: Bábműsor
18.15: Ismeretterjesztő film
18.45: Belgrádi dzsesszfesztivál
19.15: Nagy inyesmesterek kis titkai
19.20: Rajzfilm
19.30: Tv-híradó 2.
20.00: Politikai magazin
21.05: Utazás a tudás középpontjába
22.05: Tv-híradó 3.

BELGRÁD 2.

17.30: Belgrádi műsor
19.00: Sikerlista helyett
19.30: Tv-híradó
20.00: Jelentheti a TASZSZ — szovjet tv-filmsorozat
21.05: Shakespeare: Makrancos hölgy — színházi előadás

ÚJVIDÉK

17.00: Tv-híradó magyarul és szerbhorvátul
17.45: Bábműsor
18.15: A túlélés lehetőség
18.45: Népi gyógymódok
18.15: Rajzfilm
19.30: Tv-híradó magyarul
20.00: Jelentheti a TASZSZ — szovjet tv-filmsorozat
21.00: Kis ház a prérin — amerikai tv-filmsorozat
22.10: Tv-híradó szerbhorvátul
22.30: Házibuli

PÉNTEK DÉLELŐTT

BUDAPEST 1.

8.55: Tv-torna
9.00: ITV
9.45: Kenyerünk megteremtése — szovjet dok.-film
10.40: Sztárok köszöntik Jack Lemmont — amerikai film
11.20: Képújság

RÁDIÓ

KOSSUTH

8.20: Pintér István jegyzete
8.30: Operarészletek
9.17: Fúvószenekari felvételekből
9.43: Szólj, szólj, sípom!
10.05: Diákfélóra
10.39: Karvezetők — 5. — (ism.)
11.39: Adámcsutka — Mykolas Sluckis regénye — 21.
12.30: Ki nyer ma?
12.45: Mosógépkereső
13.00: Sugár Rezső műveiből
13.40: Kapcsoljuk a szolnoki stúdiót
14.10: A magyar széppróza századai — A romantika másodvonala
14.25: Zenei Tükör
15.00: Világirodalmi könyvszemle
15.30: Daloló, muzsikáló tájak
16.05: Révkalauz
17.00: Téli könyvvásár 1985 — 3.
18.00: Munkásutánpótlás — 4.
19.15: Rádiószínház: Csongor és Tünde — Vörösmarty Mihály mesejátéka
21.25: Palóc párválasztó dalok
21.40: Rendhagyó konferencia Hamburgban
22.20: Tíz perc külpolitika
22.30: Ligeti András hegedül
23.30: Operaáriák
0.10: Himnusz
0.15: —
4.20: Éjfél után...

PETŐFI

8.05: Két Offenbach-nyitány
8.20: A Szabó család — (ism.)
8.50: Tíz perc külpolitika
9.05: Napközben — zenés délelőtt
12.10: Fúvóskeringők
12.25: Néhány szó zene közben
12.30: Mezők, falvak éneke
13.05: Nosztalgiahullám
14.00: Nóták
14.15: Idősebbek hullámhosszán — (ism.)
15.05: Néhány perc tudomány
15.10: Operaslágerek — (ism.)
15.45: Jelenlét — (ism.)
16.00: Találkozás a stúdióban
17.05: Dizzy Gillespie dzsesszegyüttese játszik
17.30: Tanakodó
18.30: Slágerlista
19.05: Operettkedvelőknek
20.00: Reklámparádé
20.03: A Poptarisznya dalaiból
21.05: Könnyűzene Finnországból
21.30: A Magyar Rádió Karinthy Színpada — Karc 1985. őszi műsor
22.40: Részletek Vladimir Cosma „Dublin rózsái" című filmzenéjéből
23.20: —
0.13: Verbunkosok, nóták
0.15: —
4.20: Éjfél után...

3. MŰSOR

9.08: Magyarán szólva...
9.23: Jascha Heifetz hegedül, Gregor Pjatigorszkij gordonkázik, Jaoob Rateiner zongorázik
10.00: Szmfonikus zene Közben:
11.05: Pillanatkép
12.00: Az eladott menyasszony részletek Smetana operájából
13.05: Prizma — Színképelemzés külpolitikáról — (ism.)
13.35: Bernd Weikl operettdalokat énekel
14.00: Zenekari muzsika
15.00: Pophullám
16.10: A zeneirodalom remekműveiből
17.00: Iskolarádió — (ism.)
17.30: Panula: Jaakko Ilkka — kétfelvonásos opera
18.30: In limba materna — a Magyar Rádió román nyelvű nemzetiségi műsora Szolnokról
19.05: Rádióhangversenyekről
19.35: Händel: Messiás — oratórium
21.38: Kamaramuzsika
22.14: Vukán György dzsesszfelvételeiből
22.38: Napjaink zenéje — új zenei irányzatok